

verilen), *vasîle* (erkek-dişi ikizler doğuran) ve *hâm* (on kere yavrulamasından dolayı sırtına yük vurulmayan) gibi hayvanların adanmasını meşrû kılmamıştır. Fakat kâfirler -bu inançlarını- Allah'a atfederek yalan söylerler. Zaten onların çoğunun akılları ermez" (el-Mâide 5/103) buyrulur.

Kaynaklarda Amr'ın kısa boylu, açık tenli ve mavi gözlü olduğu, Huzâa kabilesi arasında büyük bir itibarı bulunduğu, herkesten saygı gördüğü ve uzun bir ömür sürdüğü rivayet edilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, "Amel", 11, "Menâkıb", 9; Müslim, "Cennet", 50, 51, "Küsûf", 3; İbnü'l-Kelbî, *Kitâbü'l-Eşnâm: Putlar Kitabı* (trc. ve nşr. Beyza Düşüngen), Ankara 1969, s. 20, 21, 27, 29, 36, 49, 50, 51; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 76, 80; II, 624; Ya'kûbî, *Târîh*, I, 229, 254; Ezrakî, *Ahbab-ru Mekke* (Melhas), s. 65, 88, 96, 101, 116, 117, 124, 126, 166, 193-194, 374, 376-377; II, 176; İbn Düreyd, *el-İştîkâk*, s. 423, 468, 474; Mes'ûdî, *Mürûcû'z-zeheb* (Abdülhamid), II, 56; Şehristânî, *el-Milel* (Vekîl), II, 237, 238; Süheylî, *er-Ravzü'l-ünûf* (nşr. Abdurrahman el-Vekîl), Kahire 1387-90/1967-70, s. 346, 368; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, II, 187-189; İbn Hacer, *Fethu'l-bârî* (nşr. Tâha Abdurrauf Sa'd v.dğr.), Kahire 1398/1978, XIII, 148-151; Elmâlılı, *Hak Dini*, VI, 4592; M. Seligsohn, "Amr b. Luhayy", *IA*, I, 414; J. W. Fück, "Amr b. Luhayy", *EI*² (İng.), I, 453.

ABDÜLKERİM ÖZAYDIN

AMR b. MA'DİKERİB

(عمرو بن معدی كرب)

Ebû Sevr Amr b. Ma'dîkerib
b. Abdillâh ez-Zübeydî
(ö. 21/641-42)

Muhadramûn şairlerinden olan
cengâver sahâbî.

Yemen'deki Mezhic kabilesinin Zübeyd koluna mensuptur. Câhiliye devrinde doğdu. Kabilesinin reisi idi. İslâm öncesi hayatı hakkında fazla bilgi bulunmamaktadır. Hz. Muhammed'in İslâmiyet'i yaydığını öğrenince, durumu araştırmak üzere kavminden, bazı kaynaklara göre Murâd kabilesinden on kişi ile beraber hicretin 10. yılında (631-32) Medine'ye geldi. Hz. Peygamber'le görüş-tükten sonra müslûman oldu. Medine'den dönerken yine kabilesinin reisi olarak kaldı. Ancak daha önce müslûman olan ve Zübeyd kabilesini de içine alan bölgeye vali tayin edilen Ferve b. Müseyk'e bağlandı.

Rivayete göre ikinci dereceden bir idareci olmak Amr'ın gücüne gittiği için,

yalancı peygamberlerden Esved el-Ansî Yemen'i hâkimiyeti altına almaya çalıştığı sırada irtidat etti ve Esved tarafından Mezhic emirliğine tayin edildi. Fakat kısa bir süre sonra irtidat olaylarını bastırmak üzere Hz. Ebû Bekir tarafından gönderilen ordu kumandanı Muhâcir b. Ebû Ümeyye'ye teslim oldu. Halifenin huzuruna getirildiğinde suçunu itiraf etti. Tövbekâr olarak yeniden İslâmiyet'e döndü ve memleketine gitti. Daha sonra Medine'ye geldiğinde Hz. Ebû Bekir tarafından Suriye'nin fethinde görevlendirildi. Yermük Savaşı'nda (15/636) bulundu ve savaş sırasında bir gözünü kaybetti. Hz. Ömer devrinde Sa'd b. Ebû Vakkâs ile Irak fethine katıldı. Kâdisiye Savaşı (16/637) öncesinde Hz. Ömer Sa'd'e yazdığı mektupta, 2000 kişiye bedel iki kişi gönderdiğini haber verdikten sonra, onlarla istişare etmesini ve kendilerinden faydalanmasını tavsiye etmişti. Bunlardan biri Tuleyha b. Huveylid, diğeri Amr b. Ma'dîkerib'di. Yiğitliğinden dolayı ona "Arap cengâveri" unvanı verilmişti. Kâdisiye'de gösterdiği kahramanlık müslûmanları kendisine hayran bıraktı. Nihâvend Savaşı'ndaki (21/641) hezimetini zafere çevirenlerin başında gelen Amr'ın bu savaşta aldığı yara bir türlü iyileşmedi. Rey'in Rûze kasabasında vefat etti ve Kırmanşah'a gömüldü (bk. *Yakût*, III, 78). Kâdisiye'de şehid düştüğüne dair rivayetler güvenilir olmaktan uzaktır. Son derece cesur ve zeki olan Amr, aynı zamanda gür bir sese sahipti. Öldüğü zaman 120 yaşlarındaydı.

Muhadramûn* şairleri arasında yer alan Amr b. Ma'dîkerib'in şiirleri savaşa ve kabilesinin methine dairdir. Önce Ebû Amr eş-Şeybânî, daha sonra İbnü'l-A'râbî ve Sükkerî tarafından III. (IX.) yüzyılda meydana getirilen divanını, İbn Hacer el-Askalânî IX. (XV.) yüzyılın ikinci yarısında, Abdülkâdir el-Bağdâdî de şerhiyle birlikte XI. (XVII.) yüzyılın sonlarında görmüş olmalarına rağmen eser bilindiği kadaryla günümüze ulaşmamıştır. Blachère tarafından derlenen şiirleri 225 beyit tutan on dokuz kasideden ibarettir. Daha sonra şairin çeşitli kaynaklarda bulunan şiirleri Iraklı edebiyatçı Hâşim et-Taân tarafından *Dîvânü 'Amr b. Ma'dîkerib* adıyla toplanarak Bağdat'ta yayımlanmıştır (1970). Mutâ'et-Tarâbişî de taradığı 200 kadar kaynakta Amr b. Ma'dîkerib'e nisbet edilen 600'den fazla beyit tesbit etmiş, ona ait olmayanları ayıklamak suretiyle 300

beytini *Şi'ru 'Amr b. Ma'dîkerib* adıyla Dimaşk Mecmau'l-lugati'l-Arabiyye yayınları arasında neşretmiştir (1972, 1985). İbn Manzûr *Lisânü'l-'Arab*'da onun otuz üç beytini örnek (şâhid) olarak kullanmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Hişâm, *es-Sîre*, IV, 230, 231; İbn Sa'd, *eş-Şi'r ve's-şu'arâ* (Şâkir), s. 289-291; Ebû'l-Ferec el-İsfahânî, *el-Eğânî*, XV (nşr. Abdüsselâm M. Hârûn), Kahire, ts. (Dârü'l-Kütüb) — Beyrut, ts. (Dârü l-hyâi't-türâsi'l-Arabî), s. 208-245; İbn Abdülber, *el-İstî'ab*, II, 306-307; Yakût, *Mu'cemü'l-büldân*, III, 78; İbnü'l-Esir, *Üs-dü'l-gâbe*, IV, 273-275; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, V, 71, 72; VII, 119-120; İbn Hacer, *el-İşâbe* (Bicâvî), IV, 686-693; Sezgin, *GAS*, II, 306-307; Kandehlevî, *Hayâtü's-şahâbe*, Beyrut 1388/1968, I, 325; II, 48, 49, 162, 163; IV, 626; Yâsin el-Eyyûbî, *Mu'cemü's-şu'arâ*, Beyrut 1982, s. 305-306; Mustafa Fayda, *İslâmiyet'in Güney Arabistan'a Yayılışı*, Ankara 1982, s. 58-60, 115-118; Aff Abdurrahman, *Mu'cemü's-şu'arâ*, Beyrut 1403/1983, s. 254-255; R. Blachère, *Târîhu'l-edebî'l-'Arabî* (trc. İbrâhim el-Kilânî), Dimaşk 1404/1984, s. 314-315; Muhammed Abdülganî Hasan, "Şi'ru 'Amr b. Ma'dîkerib ez-Zübeydî", *Mecelletü Ma'hedi'l-mahtûât-i'l-'Arabiyye*, XXIV/2, Kahire 1978, s. 339-345; Ch. Pellat, "Amr b. Ma'dîkarib", *EI*² (Fr.), I, 466.

H. AHMET SEZİKLİ

AMR b. MERZÛK

(عمرو بن مرزوق)

Ebû Os mân Amr b. Merzûk
el-Bâhilî el-Basrî
(ö. 224/839)

Basra'nın tanınmış muhaddisi.

Hayatı hakkında fazla bilgi yoktur. 130'lu (747) yıllarda doğdu. Şu'be b. Haccâc ve Hammâd b. Seleme gibi muhaddislerden hadis öğrendi. Kendisinden de Buhârî, Ebû Dâvûd, Ebû Zûr'a, Ebû Hâtim er-Râzî gibi meşhur muhaddisler hadis rivayet ettiler. Yahyâ b. Saîd el-Kattân, Ali b. Medîni gibi münekkitler Amr'ın pek güvenilir olmadığını, Dârekutnî ve Hâkim de onun çok yanlış olduğunu söylemekle beraber diğer hadis otoriteleri Amr'ı övmüşlerdir. İbnü'l-Medîni'nin Amr b. Merzûk'u "gevşek" bulunduğu Ahmed b. Hanbel'e söylendiği zaman o hayret etmiş ve Amr'ın makbul (sâlih) bir râvi olduğunu söylemiştir. Hatta İbn Hanbel, Basra'ya hadis tahsili için giden oğlu Sâlih'e Amr'ın hadislerini niçin yazmadığını sormuş, onun, "Yazmamı istemediler" demesi üzerine de Affân b. Müslim'in Amr'ı beğendiğini söylemiş, Affân'ın takdir ettiği bir kişi hakkında kimsenin bir şey diyemeyeceğini

belirtmek Amr b. Merzûk'a olan güvenini dile getirmiştir. Yahyâ b. Maîn de ehl-i Kur'ân ve faziletli bir insan olarak nitelendirdiği Amr'ın güvenilir bir muhaddis olduğunu söylemiştir. Süleyman b. Harb'e göre onu tenkit edenler, kendilerinde olmayan hadisleri rivayet ettiği için kıskançlıkları sebebiyle böyle davranmışlardır. Buhârî'nin, *el-Câmi'u's-şâhîh*'inde iki yerde ("Diyât", 2, "Fezâ'ilü aşhâbi'n-nebi", 30) "haddesenâ Amr" diyerek ondan hadis rivayet etmesi, Ebû Dâvûd'un ise onun birçok rivayetini *Sünen*'ine alması, Amr'ın hadisteki yerini göstermektedir. Burada şunu belirtmek gerekir ki Buhârî, Amr b. Merzûk hakkındaki tenkitleri dikkate alarak, belirtilen iki yerde de, hadisleri kendilerinden aldığı güvenilir bir başka hocasının daha adını verme ihtiyacını duymuştur. Şu'be b. Haccâc'ın rivayetlerini en iyi Amr'ın bildiği, Basra'da onun meclislerinden daha büyük bir hadis meclisi kurulmadığı, bu meclislerde 10.000 hadis tâlibinin yer aldığı ifade edilmektedir.

Amr b. Merzûk'un çok hayır yapması yanında önemli bir özelliği de bilhassa deniz savaşlarına katılmasıydı. Bu sebeple kitaplarını çok defa Ebû Dâvûd et-Tayâlisî'ye bırakırdı. Saçını, sakalını kına ile boyar, hadis rivayetinden arta kalan zamanını ibadetle geçirirdi. Safer 224'te (Ocak 839) Basra'da vefat etti.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, "Diyât", 2, "Fezâ'ilü aşhâbi'n-nebi", 30; a.mlf., *et-Târîhu'l-kebir*, VI, 373; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VII, 305; Ukaylî, *ed-Du'a-fâ'il-kebir* (nşr. Abdülmü'tî Emin Kal'acî), Beyrut 1404/1984, III, 292; *el-Cerh ve't-ta'dil*, VI, 263-264; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, X, 417-420; a.mlf., *Mizânü'l-İtidâl*, III, 287-288; a.mlf., *el-Muğni* (nşr. Nüreddin İtr), Halep 1391/1971, II, 489; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, VIII, 99-101; a.mlf., *Hedyü's-sâir Mukaddimetü Fet-hi'l-bârî* (nşr. Tâhâ Abdurrauf Sa'd v.dğr.), Kahire 1398/1978, II, 186.

M. YAŞAR KANDEMİR

AMR b. MEYMÛN

(عمرو بن ميمون)

Ebû Abdillâh (Ebû Yahyâ)

Amr b. Meymûn el-Evdî

(ö. 74/693 [?])

Muhaddis tâbiî.

Yemen'deki Mezhic kabilesinin Evd koluna mensuptur. Hz. Ebû Bekir devrinde Küfe'ye gelip yerleştiği için el-Küfî nisbesiyle de anılır. Câhiliye döneminde

doğdu. Müslüman olmakla birlikte Hz. Peygamber'i göremedi, bu sebeple muhaddim* dan sayıldı. İslâmiyet'i kabul edişi, Yemen Valisi Muâz b. Cebel'in tesiriyle oldu. Bundan dolayı ona karşı gönlünde derin bir muhabbet uyandı ve yanından hiç ayrılmadı. Muâz'ın vefatından sonra ashâb-ı kirâmın en fakihi olarak gördüğü Abdullah b. Mes'ûd'un peşini bırakmadı ve kıraat ilmini ondan arz* usulüyle tahsil etti. Kendilerinden hadis rivayet ettiği diğer sahâbîler Hz. Ömer, Ali, Sa'd b. Ebû Vakkâs, Ebû Hüreyre, Aîşe ve Ebû Eyyûb el-Ensârî'dir. Amr'dan da Şa'bî, Saîd b. Cübeyr, Amr b. Mürre, Ebû İshak es-Sebî gibi tanınmış muhaddisler rivayette bulundular. Ebû İshak ondan ayrıca kıraat da öğrendi. Bütün münekkitler Amr'ın güvenilir bir muhaddis olduğunu kabul etmişlerdir. Rivayetleri çok olmamakla beraber *Kütüb-i Sitt'e*'de yer almıştır. Hz. Ömer'in çeşitli uygulamalarını rivayet etmiş, Ebû Lü'lü' tarafından şehid edilmesini bizzat görmüş, onun suikasttan sonraki halini ve Hz. Osman'ın halife seçilişini bütün teferruatıyla anlatmıştır (bk. Buhârî, "Fezâ'ilü aşhâbi'n-nebi", 8).

Talebesi Ebû İshak'ın söylediğine göre Amr b. Meymûn, çevresindeki müslümanların, hatta ashâb-ı kirâmın takdirini kazanmıştır. Yaşadığı uzun yıllar boyunca hac ve umre münasebetiyle birçok defa (rivayete göre 60 veya 100 defa) Kâbe'yi ziyaret etmiştir. Çok yaşlanmasına rağmen ölümü hiç temenni etmemiş, ancak Emevî valilerinden Yezîd b. Ebû Müslim'in rahatsız edici muamelelerine mâruz kalınca, Allah'tan kendisini kötülerle bir arada bulundurmamasını dilemiştir. Ölüm tarihi kesin olarak bilinmemekte, 74 (693) veya 75 (694) yılında vefat ettiği rivayet edilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, "Fezâ'ilü aşhâbi'n-nebi", 8; a.mlf., *et-Târîhu'l-kebir*, VI, 367; a.mlf., *et-Târîhu's-şâgîr* (nşr. Mahmûd İbrâhim Zâyed), Kahire 1396-97/1976-77, I, 157, 190; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VI, 117-118; *el-Cerh ve't-ta'dil*, VI, 258; Ebû Nuaym, *Hilye*, IV, 148-154; İbn Abdülber, *el-İstî'ab*, II, 542-544; İbnü'l-Cevzî, *Şifâtü's-şâfe*, III, 35; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, IV, 275-276; Nevevî, *Tehzîb*, I, 34-35; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, IV, 158-161; a.mlf., *Tezkiretül-huffâz*, I, 65; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-nihâye*, I, 603; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, VIII, 109-110; a.mlf., *el-İşâbe* (Bicâvî), V, 154-155; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, I, 82.

M. YAŞAR KANDEMİR

AMR b. MÜRRE

(عمرو بن مرة)

Ebû Abdillâh Amr b. Mürre
b. Abdillâh el-Murâdî el-Cemeli
(ö. 116/734 [?])

Küfe'nin

meşhur hadis hâfızı ve zâhidi.

Hayatı hakkında fazla bilgi yoktur. Abdullah b. Ebû Evfâ, Ebû Vâil, Saîd b. Müseyyeb, Saîd b. Cübeyr gibi muhaddislerden hadis öğrendi. Kendisinden de Ebû İshak es-Sebî, A'meş, Şu'be b. Haccâc, Süfyân es-Sevrî gibi hadis hâfızları rivayette bulundular. İbn Abbas'tan mürsel* olarak hadis rivayet eden Amr b. Mürre'nin güvenilir bir râvi olduğu hususunda münekkitler ittifak halindedir. Bazı kaynaklarda 118'de (736) vefat ettiği de ileri sürülmektedir.

Talebesi meşhur muhaddis Şu'be, Amr b. Mürre'nin çok hadis bildiğini, rivayetlerinde tedlîs* yapmayan nâdir şahsiyetlerden biri olduğunu, âmâ olduğu için onu mescede bizzat kendisinin götürdüğünü ve derin bir huşu içinde namaz kılan hocasının, onu görenlere, ibadeti kabul edilene kadar Allah'ın huzurundan ayrılmayacakmış intibahı verdiğini söylemektedir. Talebelerinden Mis'ar b. Kisdâm, son derece güvenilir biri diye övüldüğü ve çok sevdiğini söylediği hocası Amr gibi bir fazilet timsalinin benzerine Küfe'de rastlamadığını ifade etmektedir. Meşhur muhaddis Abdurrahman b. Mehdî, o devirde Küfe'de rivayetleri şüpheyle karşılanamayacak dört büyük hadis hâfızı bulunduğunu, Amr b. Mürre'nin de bunlardan biri olduğunu kaydeder. Mürcî görüşü tasvip ettiği de söylenen Amr'ın benimsediği ircâ*, günahların mümine zarar vermeyeceğini iddia edenlerin görüşü değil, selef âlimlerinin kabul ettiği mânada, günahkâr müslümanların cennete mi yoksa cehenne mi gideceğini Allah'a havale etmek şeklindeki ircâ anlayışı olmalıdır. Zira gençliğinde yabancı bir kadına hayranlıkla baktığı için hâlâ ıstırap çektiğini, gözlerini kaybetmesinin bu günaha kefarete olmasını ümit ettiğini söyleyen bir zâhidin Mürcie mezhebini benimsemesi uzak bir ihtimaldir. Rivayetleri *Kütüb-i Sitt'e*'de yer alan Amr b. Mürre'nin meşhur sözlerinden biri şöyledir: "Âhîreti kazanmaya çalışanlar dünyayı, dünyaya menfaatleri peşinde koşanlar âhîreti kaybederler. Ebedî olanı elde etmek için fânî olanı gözden çıkarmaya bakın."

Ebû'l-Kâsım el-Begavî'nin (ö. 317/929), Amr ile talebesi Şu'be b. Haccâc'ı konu